

su zagrebački trgovci oslobođeni Zlatnom bulom iz 1267. god. te njihovoj borbi protiv plemićkog kršenja njihovih privilegija.

U posljednjem poglavlju "Zagrebački sajmovi i tržne pristojbe, borbe i nagodbe o trgu među Kaptolom i gradskom općinom" (59.-122.) obrađena je borba između biskupskog Kaptola i slobodne kraljevske gradske općine Gradeca za tržišne pristojbe (pijacovina), za trg kao i sajmove. Autor nas izvješćuje o sajmovima u Gradecu te privilegijama kojima su bili dopušteni sajmovi. Ove dvije susjedne jedinice vodile su česte međusobne borbe, koje su katkada završavale i krvavim okršajima. Borba za trg vodila se do početka 17. st. kada je Gradec uspio pobijediti Kaptol. Prikazuje metode za dobivanje sudskih procesa, sredstvima za izazivanje novih sukoba te za izigravanje prijašnjih sudskih presuda.

Na kraju izdanja priređivač Agneza Szabo donosi "Pogovor" (123.-131.) te "Pregled bibliografije Ivana Krstitelja Tkalčića" (133-141). U pogovoru je prikazana cjelovita biografija ovoga velikoga hrvatskog povjesničara te je naglašena njegova uloga i značaj u hrvatskoj historiografiji i historiografiji grada Zagreba. To je vidljivo i u pregledu autorove bibliografije.

Knjiga je ilustrirana vedutama grada Zagreba, cehovskim škrinjama, novcima, izradevinama zagrebačkih obrtnika.

Tkalčićevo je djelo, naravno, napisano na temeljima tradicionalne historiografije. Autor nastoji prikazati objektivne (nezakonito ubiranje tridesetine i maltarine, napadi kaštelana plemićkih gradova, stalni sukobi s Kaptolom i dr.) i subjektivne (niska produktivnost, nedostatak konkurencije, vlastito nepoštivanje zakonskih odredaba i dr.) teškoće za razvoj zagrebačkog obrta i trgovine u srednjem vijeku. Povjesne su činjenice prikazane kao događajna historija, bez analize koliko su navedene teškoće utjecale na razvoj obrta i trgovine. Unatoč svim nedostacima ovo je djelo vrlo vrijedno i korisno za našu historiografiju te je poticajan rad novim naraštajima istraživača gospodarske povijesti naravno uz primjenu suvremenih metoda rada.

Milan Vrbanus

Josip AGNELETTO, *Josip Agneletto – slovenski kulturnik in politik v Istri in Trstu (1884-1960)*. Trst. 18. april 1998, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije Koper, Knjižnica Annales, sv. 19, Koper 1999, 163 str.

Josip Agneletto (Trsek, 1884. – Trst, 1960) ubraja se među zapažene slovenske političare i kulturne djelatnike XX. stoljeća. Dugogodišnji odvjetnik u Trstu (1918-1960), Agneletto je nakon I. svjetskog rata jedan od prvaka tršćanske slovenske političke elite, predsjednik tamošnjeg Zadružnog saveza (1921-1929) i podpredsjednik Štedno-kreditnog zavoda (1929-1940), najjače slovenske novčarske ustanove na tršćanskom području između dva rata. Tijekom II. svjetskog rata više je puta zatvaran i konfiniran, da bi od 1943. do kraja rata djelovao na savezničkom teritoriju u Egiptu. Godine 1947. utemeljitelj je i doživotni predsjednik Slovenskog demokratskog saveza, sudionik pri osnivanju Slovenske prosvjetne matice i Slovenskog prosvjetnog društva. Autor je brojnih rasprava i članaka s područja gospodarstva i prava, objavljenih u slovenskim glasilima *Edinost*, *Luč*, *Naši zapiski* i dr. Tijekom svih godina svoga zapaženog djelovanja u istarskom i tršćanskom društvenom životu, slovio je kao gorljiv borac za nacionalnu jednakopravnost pripadnika svih triju naroda koji nastanjuju ova područja. Josip Agneletto imao je i zapažene dodire s

hrvatskim političarima. Još kao student u Beču, predsjednik je Kluba hrvatsko-slovenskih studenata (1908-1909). Na početku karijere djeluje kao pripravnik u odvjetničkom uredu Dinka Trinajstića u Pazinu (1911-1912), gdje je neko vrijeme tajnik Kluba za prosvjetu i podpredsjednik tamošnje čitaonice.

Opešom nevelika knjižica pod gornjim naslovom sadrži deset priloga koji se odnose na život i djelovanje tog istaknutog slovenskog političkog djelatnika XX. stoljeća, ali i na onodobne društvene, političke i kulturne prilike na istarskom i tršćanskom području od kraja XIX. do 60-ih godina XX. stoljeća. Prilozi su proširena izlaganja sa znanstvenoga skupa o Josipu Agnelettu, održanog u Trstu 18. IV. 1998. godine. Priloge je uredila Vesna Goinzel Mikolič, a izdavač su koparske znanstvene ustanove Znanstveno-raziskovalno središte Republike Slovenije i Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.

Prvi prilog je kratak osvrt na temeljna obilježja životnoga puta i djelovanja Josipa Agneletta (*Dr. Josip Agneletto. Kratak življenjepis*, 7-9), a rad potpisuje Milan Gregorič. *Agnelettovo delovanje v narodni delavski organizaciji* naslov je priloga Salvatora Žitka (11-18). Riječ je o Agnelettovoj fazi političkog djelovanja nakon preseljenja u Trst (1913), gdje do 1916. obnaša dužnost predsjednika Narodne radničke organizacije. Ukratko se analiziraju prilike u tršćanskom radničkom i socijaldemokratskom pokretu, raskol na više frakcija i ustroj neodvisne radničke organizacije 1913. godine. Kao vrvak radničke udruge u Trstu, Agneletto je djelovao oko združivanja razjedinjenih struja radničkog pokreta diljem slavenskih zemalja Austro-Ugarske te na svom području nastojao poboljšati teži gospodarski i socijalni položaj hrvatskih i slovenskih radnika naspram talijanskih. U radu *Tržaška in goriška "Edinost". Soglasja in razhajanja* (19-32) Milica Kacin Wohinz ukazuje na problem nesuglasica između pripadnika slovenskog političkog društva "Edinost" u Goriškoj (prevladavajući utjecaj kršćanskih socijalista) i onih u Istri (utemeljili "Političko društvo za Hrvate i Slovence u Istri"). Usprkos raznim omlaženjima u političkim koncepcijama, obje su skupine zajednički istupale kada su u pitanju bili njihovi središnji interesi: nacionalna prava Hrvata i Slovenaca u Istri i Trstu i borba protiv nasilja fašističkog režima. Prilog *Društvo "Pravnik" in slovenski pravniki na Primorskem po prvi svetovni vojni* (33-44), iz pera Branka Marušiča, bavi se djelovanjem slovenskih pravnika na tršćanskom području od druge polovice XIX. stoljeća. Ukazuje se na djelovanje istaknutih slovenskih pravnika Ivana Blažira, Karela Lavriča, Carla Podrecca i drugih, osnitak podružnice ljubljanske udruge "Pravnik" u Trstu nakon 1918. godine i njezinu izdavačku djelatnost (pravničko glasilo *Pravni vestnik*). Poput ostalih slovenskih udruga u Trstu, i "Pravnik" je uskoro ugušen pod pritiskom fašističkog terora, a brojni su slovenski pravnici bili prisiljeni na odlazak u izbjeglištvo.

Primorski krščanski socialci v Julijski krajini med obema vojnama (45-62) naslov je priloga Egona Pelikana. Ulogu kršćanskih socijaldemokrata u političkom životu Slovenaca Julijske krajine tijekom više desetljeća autor promatra kroz sagledavanje nekoliko ključnih čimbenika: nacionalni pokret i ulogu Crkve u procesu nacionalne integracije slovenskog naroda u prvoj polovici XIX. st., ulogu političara Janeza Kreka i njegovog zadrugarstva te imperativ obrane temeljnih nacionalnih prava Slovenaca u Istri i Trstu u vrijeme vladavine fašizma. U sljedećem prilogu naslovljenom *Delovanje Josipa Agneletta na gospodarskem področju v Trstu med dvema svetovnim vojnama (1918-1940)* Milan Pahor (63-80) posebno razmatra Agnelettovu ulogu u Zadružnom savezu i Štedno-kreditnom zavodu u Trstu, naglašavajući njegova pregnuća da se zavod – kao najjače novčarsko uporište Slovenaca u Primorskoj – odupre mjerama fašističkih vlasti i nastavi s djelovanjem. Ukazuje se i na Agnelettovu publicističku djelatnost u glasilima *Edinost*, *Luč*, *Veda*, *Jadranski almanah* i dr. Rad podugačkog naslova *Elbrus poroča: dokumenti o prvih letih Slovenske demokratske zveze v Trstu in njenem predsedniku dr. Josipu Agnelettu iz Arhiva Ministrstva za notranje zadeve v Ljubljani* (81-94) Nadja Maganja se bavi ulogom Josipa Agneletta u političkom životu Slovenaca u Trstu nakon 1945., poglavito kroz djelovanje njihove političke udruge Slovenska demokratska zveza. U radu su uporabljeni i podaci koje

su o udruzi i njenim najaktivnijim predstavnicima prikupljali doušnici UDBE koji su djelovali na tadašnjem Slobodnom teritoriju Trsta (STT). Posljednjim godinama političkog djelovanja Josipa Agneletta u Trstu, poglavito s obzirom na odnose snaga između središnjih slovenskih i talijanskih političkih čimbenika, bavi se Piero Purini u prilogu *I rapporti tra le forze politiche italiane e slovene dal '54 al '60 con particolare riferimento alla lega democratica slovena e al dott. Josip Agneletto* (95-108).

Odnos Slovenije kao matične države prema političkom djelovanju tršćanskih Slovenaca u razdoblju nakon 1945. (Tršćanska kriza) tema je priloga Gorazda Bajca (*Odnos matice do tržaške politične opozicije v prvem povojnem obdobju. Od konca vojne do resolucije Informbiroja*, 109-128). Smatra da slovenska matrica nije imala pozitivan odnos prema svojim politički djelatnim sunarodnjacima u Trstu, smatrajući njihove neodvisne istupe konkurentskim, ali i strahujući od njihove uključenost u tzv. "angloameričku agenciju". Posljednji rad u zborniku naslovljen je *Odnos KPS in "Babičeve" KPSTO do Slovenske demokratske zveze v času po sprejetju Resolucije Informbiroja (1948-1954)*, a potpisuje ga Nevenka Troha (129-146). Ukazuje se na raskol između slovenskih komunista na području Slobodnog teritorija Trsta i utjecaj projugoslavenske "Babičeve" struje na daljnji tijek tamošnjih političkih zbivanja.

Zbornik radova posvećen Josipu Agnelettu vrijedan je prinos poznavanju života i djelovanja ovoga istaknutog slovenskog intelektualca i političara XX. stoljeća, ali i sveukupnih društvenih, političkih, gospodarskih, vjerskih i kulturnih prilika u Istri i Trstu od kraja XIX. do 60-ih godina XX. stoljeća. Riječ je o području koje je tijekom XX. stoljeća u više navrata promijenilo državnu pripadnost te čije je stanovništvo, upravo zahvaljujući usudima povijesnih zbivanja, višestruko doživljavalo masovne progone i egzoduse. Stoga tema tršćanskih Slovenaca, kao sastavni dio povijesti talijanskog i slovenskog naroda, promatrana kroz prizmu života i djelovanja jednog od prvaka slovenske političke elite u Trstu u XX. stoljeću, zavrijeđuje pozornost svih proučavatelja koji se u svojem znanstvenom radu dotiču ove slojevit i uvijek intrigantne istraživačke problematike.

Lovorka Čoralić

Arnold SUPPAN, *Oblikovanje nacije u građanskoj Hrvatskoj (1835.-1918.)*, Naprijed, Zagreb, 1999., 371 str.

U okviru I. kongresa hrvatskih povjesničara predstavljena je knjiga Arnolda Suppana, *Oblikovanje nacije u građanskoj Hrvatskoj* koja obuhvaća razdoblje od 1835. do 1918. godine. Knjiga je objavljena nakon dugotrajnog napora 1999. godine u ediciji *Povijest & Historija* zagrebačke nakladničke kuće Naprijed.

Predgovor knjizi kao i predstavljanje poznatoga austrijskog povjesničara hrvatskoj javnosti napisao je dr. Nikša Stančić. Arnold Suppan austrijski je povjesničar, redoviti profesor Sveučilišta u Beču na Odsjeku za istraživanje Istočne i Jugoistočne Europe te donedavno ravnatelj Austrijskog instituta za Istočnu i Jugoistočnu Europu u Beču.

Istraživački interes i njegov rad usmjerili su ga ka povijesti Habsburške Monarhije i naroda te općenito Srednje, Istočne i Jugoistočne Europe, uključujući i hrvatsku povijest u 19. i 20. stoljeću.

Ova knjiga sastavljena je od jedanaest tema iz hrvatske povijesti koje je Suppan napisao u dvadesetogodišnjem rasponu između 1973. i 1993. godine. Probleme hrvatske povijesti autor ove knjige ne promatra izolirano, već ih stavlja u širi okvir Srednje,